

פתרון הבחינה

תנ"ך

קיץ תשע"ט, 2019, שאלון: 1381
 מוגש ע"י צוות המורים של "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

השאלות

הנבחנים נדרשו לענות על חמש מהשאלות 1-8 (לכל שאלה - 20 נקודות): בכל אחת מהשאלות

שאלה 1

סעיף א'

(1) מי שואל (על הנבחן להביא פרשנות אחת בנוגע לזהות השואל):
 בנות ירושלים, חברותיה של הרעיה.

או: בנות ירושלים, על תקן המקהלה, בהתייחס למגילה כאל מחזה.

או: הדוד/ האהוב המביע התפעלות מרעייתו.

(2) מה מעורר התפעלות בדובר בכל אחד מן הקטעים (על הנבחן לבסס):

- שיר השירים ג' 6 – מביע התפעלות מיופייה והדרה של הרעיה, שנודף ממנה ריח טוב של מיני אבקות בשמים: "מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכלי".
 שיר השירים ח' 5 – מביע התפעלות מהרעיה, המגיעה מן המדבר להינשא לדודה. היא מתרפקת עליו, מפגינה אהבה כלפיו: "מי זאת עולה מן המדבר מתרפקת על דודה".

סעיף ב'

(1) משמעות הביטוי "תוכו רצוף אהבה" בהקשרו בפסוק 10: כחלק מתיאור האפיריון של המלך שלמה, מתואר תוכו / פנים האפיריון (או רצפתו), המרוצף מאהבת בנות ירושלים. להדגשת גודל ההשקעה והאהבה, בעיצוב מיטתו של שלמה על ידי בנות ירושלים.

(2) על פי שירו של ריבן, הביטוי נאמר על ה'.

משמעות הביטוי בהקשרו בשיר: ה' מלא באהבה, אהבה מתמדת לעמו. ה' המלא אהבה, מנהיג את עולמו במידת הרחמים.

שאלה 2**סעיף א'**

דימויים המבקשים להביע את כוחה העצום והבלתי מרוסן של האהבה (על הנבחן להביא שתי דוגמאות ולהסבירן):

- "כי עזה כמוות אהבה"- האהבה משולה לכוח עצום כמו המוות.
- "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה"- האהבה משולה לכוח עצום ובלתי מרוסן, בדומה לאש אלוהית על טבעית, שאי אפשר לכבות.

סעיף ב'

המחלוקת שעוררה המגילה הייתה האם להכליל אותה בקאנון או לא, משתי סיבות:

- הספר אינו ספר דתי, אלא מכיל שירי אהבה חילוניים, המתארים מערכת יחסים בין אישה, המכונה רעיה, לבין גבר, המכונה דוד.
 - הספר אינו מכיל את שמו של אלוהים אפילו פעם אחת.
- המדרש פותר בעיות אלו בכך שנוקט בפרשנות האלגורית, המשל המורחב, אשר מדבר על מערכת יחסים בין כנסת ישראל (המכונה במגילה רעיה) לבין אלוהים (המכונה במגילה דוד).

שאלה 3**סעיף א'**

לפי רות רבה, מגילת רות נכתבה כדי ללמד על מידת החסד של בני האדם. דוגמא לכך ניתן לראות במעשי רות: "...ותישק ערפה לחמותה ורות דבקה בה"- למרות הפצרותיה של נעמי, ולמרות שערפה גיסתה עוזבת אותן, רות מחליטה לפעול בחסד כלפי נעמי, נשארת איתה ולא עוזבת אותה. **אז:** "...כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליו עמך עמי... כי רק המוות יפריד ביני ובינך". רות לא מוכנה לעזוב את נעמי ואומר כי תלך איתה לכל מקום שלך, שתהיה איתה ותדאג לה עד מותה.

סעיף ב'

(1) הפועל הנזכר בשני הקטעים הוא ד.ב.ק. הכתוב בבראשית ב' 24 מבקש להדגיש את העובדה שכאשר האיש עוזב את הוריו ואת ביתו, הוא דבק באשתו, כלומר מתאחד עם אשתו והם הופכים לאחד.

(2) לדעתי, הכותב משתמש דווקא בפועל זה כדי לאפיין את אהבת רות לנעמי, כדי להדגיש את גודל אהבתה של רות לחמותה, את המחויבות הגדולה שחשה רות כלפי נעמי, את העובדה שרות מוכנה לעזוב את ביתה ומולדתה, בכדי ללכת עם נעמי לארצה.

וכן תתקבלנה תשובות נוספות.

שאלה 4**סעיף א'**

רות לא צייתה להנחיותיה של חמותה. נעמי הנחתה את רות להגיע לגורן, לשכב למרגלותיו של בועז ולחכות להנחיות ממנו, מה לעשות: "וגלית מרגלותיו ושכבת והוא יגיד לך את אשר תעשין". ואילו רות לא מצייתת להנחיותיה, אומרת לבעז את מטרת הגעתה, ובכך מגלה תעוזה רבה "ותאמר אנכי רות אמתך ופרשת כנפך על אמתך כי גאל אתה".

סעיף ב'

דוגמאות המלמדות על הסיכון שבהתנהגותה של רות (על הנבחן להציג שתי דוגמאות):

- "ויחרד האיש וילפת והנה אשה שוכבת מרגלותיו" - רות מפתיעה את בועז באמצע הלילה, בכך שנשכבת לרגליו. היא אינה יודעת איך הוא יגיב, ולכן יש סיכון בהתנהגותה.
- "ליני הלילה... שכבי עד הבוקר" - רות מבלה את הלילה בגורן עם בועז, יש בהתנהגותה סיכון, היות ובמידה ותתגלה שם, שמה הטוב יכול להיפגע.
- "ותקם בטרם יכיר איש את רעהו ויאמר אל יודע כי באה האישה הגר" - רות עוזבת את הגורן בשעת בוקר מוקדמת מאוד, כדי שלא ידעו שהייתה שם, מחשש שהדבר יפגע בשמה הטוב.

שאלה 5**סעיף א'**

ההכרה של תושבי ירושלים כי סופם קרב (על הנבחן להביא שתי דוגמאות מפסוקים שונים ולהסבירן):

- פסוק 17: "עודינו תכלינה עינינו אל עזרתנו הבל" - תושבי ירושלים מייחלים לעזרה, אך מבינים כי זו ציפיית הבל = איש לא יבוא לעזרתם, סופם קרב.
- **או:** "בצפיתנו צפינו אל גוי לא יושע" - תושבי ירושלים מצפים לעם שיבוא לעזרתם, אך יודעים שזו ציפיית שווא וסופם קרב.
- פסוק 18: "צדו צעדינו מלכת ברחבתינו" - תושבי ירושלים, מתארים כיצד האויב צד אותם ברחובות, אין מנוס מפניו, הם מכירים בכך שסופם קרב.
- **או:** "קרב קצנו מלאו ימינו כי בא קצנו" - תושבי ירושלים מכירים בכך שסופם קרב. הדבר נאמר מפורשות בפסוק ומודגש באמצעות החזרה על המילה "קצנו" - סופנו.
- פסוק 19: "קלים היו רדפינו מנשרי שמים" - תושבי ירושלים מדמים את האויב לנשר מהיר ואכזרי, הרודף אותם ללט מנוח ויביא לסופם.
- **או:** "דלקנו במדבר ארבו לנו" - האויב אינו מניח לתושבי ירושלים. גם האנשים שהצליחו להימלט מהעיר, נרדפים על ידי האויב, וסופם קרב.

סעיף ב'

(1) חטאה של בת אדום (על הנבחן לבסס):

שמחה לאיד לנוכח חורבנה של ירושלים/ממלכת יהודה: "שישי ושמחי בת אדום"

(2) המשורר מאחל לבת אדום שיום האסון יבוא עליה, שהיא תיענש ותבוש.

המשורר מאחל לבת ציון שעונשה יסתיים ושלא תוגלה עוד בעתיד.

שאלה 6

סעיף א'

(1) על פי מלכים א' 28, נאמר על המלך שלמה שהיה שופט בחכמה ובצדק את העם: "...כי ראו כי חכמת ה' בקרבו לעשות משפט". לעומת תיאור בתי המשפט בקהלת ג' 16-17, כמקום שבו הרשע וחוסר הצדק שולטים: "מקום המשפט שמה הרשע ומקום הצדק שמה הרשע".

(2) הגישה המסורתית שעל פיה המלך שלמה הוא שחיבר את ספר קהלת, אינה עולה בקנה אחד עם תיאור בתי המשפט בספר קהלת. שלמה נחשב למלך חכם, ששפט את העם בצדק, אין זה הגיוני שיחבר ספר בו הוא טוען שהמצב במערכת המשפט הפוך – חוסר צדק ורשע, שולטים שם.

סעיף ב'

הסבר לפסוק 14 על פי פרשנותה של יפת:

"ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע" - ה' ברא עולם שלא ניתן לשנותו, ובכך בא לידי ביטוי אל שרירותי שלא ניתן להבין את דרכיו.

"והאלהים עשה שיראו מלפניו" – ה' רוצה שבני האדם, יפחדו ממנו ובכך גורם להם להתרחק ממנו.

שאלה 7

סעיף א'

מטפורת האור מייצגת את תקופת הנעורים (החיים), בחייו של האדם. תקופה שהיא טובה ומתוקה, ועל האדם ליהנות ממנה: "ומתוק האור וטוב לעינים לראות את השמש". מטפורת החושך מייצגת את תקופת הזקנה (המוות), בחייו של האדם. תקופה שהיא חשוכה וקשה, ואינה רצויה: "...ויזכר את ימי החשך כי הרבה יהיו...". **אז**: "עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושב העבים אחר הגשם".

סעיף ב'

(1) תפיסת העולם הבאה לידי ביטוי באמירה "כל שבא הבל": הכל חסר משמעות.

קהלת טוען שהחיים זמניים וחולפים במהרה, לכן הם חסרי משמעות.

אז: קהלת טוען שהמוות חסר משמעות, כי אין לדעת מה קורה לאדם לאחר מותו.

(2) העצה של קהלת לצעירים: לשמוח בנעוריהם, ליהנות בהם ולעשות ככל העולה על רוחם ודעתם (לעשות כל מה שהלב חפץ).
קהלת מסייג את עצתו: על הצעירים להיזהר ולזכור, שעל כל מעשיהם הם יצטרכו לתת את הדין / להישפט, לפני ה'.

שאלה 8

סעיף א'

השינוי ההדרגתי במעמדה של אסתר (על הנבחן לתאר שני שלבים המבטאים התפתחות במעמדה ולבסס):

- אסתר יהודייה בת הגולה הבאה ממעמד נמוך, נלקחת אל ארמון המלך, כדי להשתתף בתחרות יופי למציאת מלכה חדשה: "ותלקח אסתר אל בית המלך אל יד הגי שמר הנשים".
- אסתר הנמצאת בהרמון המלך, מוצאת חן בעיני שומר הנשים, המעניק לה ולנערותיה יחס מועדף. כך היא מבססת את מקומה בהרמון הנשים: "ותיטב הנערה בעיניו ותשא חסד לפניו ויבהל את תמרוקיה ואת מנותה לתת לה... וישנה ואת נערותיה לטוב בית הנשים".
- אסתר המובאת לפני המלך, מוצאת חן בעיניו והוא בוחר בה להיות למלכה: "ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים... וישם כתר מלכות בראשה וימליכה תחת ושת".

סעיף ב'

אסתר היא יהודייה בת הגולה:

בפרק ב פס' 3-10, מתואר שמרדכי, דודה של אסתר איש יהודי, הנמצא בפרס כתוצאה מהגליית משפחתו ב"גלות יהויכין". והוא המגדל את אסתר היתומה. מכאן ניתן להסיק לגבי מוצאה היהודי ועל היותה בגלות.

אסתר מושיעה את עמה:

בפרק ח' 3-7, מתואר כיצד אסתר מתחננת לפני המלך לשנות את הצו של המן להשמדת היהודים. אסתר היא זו שהביאה ישועה לעמה.